

Ke vzniku krizí - role kapitálových magnátů • Emancipace peněžního trhu

Rudolf Steiner

Chtěl bych poukázat především na krizi z roku 1907, stejně tak bych ale mohl zvolit jiný příklad. Právě tuto krizi je neobyčejně zajímavé studovat, protože na ní můžeme vidět, jak jsou krize vlastně - řeknu to radikálně - vyvolávány z lidské vůle. Jak říkám, platilo by to i pro jiné takovéto příležitosti; finanční děje tohoto druhu člověk nemůže posoudit, nestuduje-li ony násilné burzovní spekulace několika amerických kapitálových magnátů a jejich souvislost s peněžním trhem v Evropě.

V úvahu tu připadá vyhnání zcela určitého typu akcií nahoru a tím [probuzení] nesmírné touhy tyto akcie získat. Kapitáloví magnáti, kteří tento vzestup kurzů vyvolali, se tak dostávají do situace, kdy k sobě mohou natáhnout peníze a ochudit o ně lidi, kteří by je vlastně potřebovali. Tím se vyvolal tento rychlý nárůst diskontu. Dr. Schaller uvedl soukromý diskont *- mám dojem, že Německá říšská banka tehdy šla až na 7 %. Čili jedno americké konsorcium peněžních magnátů se postaralo o takové zvednutí diskontu. **

[...] Takto nelze pracovat, nacházíme-li se čistě v rámci hospodářského života a peníze s kredity jsou jaksi pouze vnějším výrazem hospodářského oběhu jako takového. Tak, jak se pracovalo v těchto letech 1906, 1907 a 1908, lze pracovat jen tehdy, probíhá-li na jedné straně hospodářský život a na druhé straně je emancipovaný peněžní trh jako takový, procesy spojené s oběhem peněz. To znamená, že s penězi a odpovídajícími kredity, ať už spočívají v akciích nebo v obligacích nebo v něčem jiném, lze dělat vlastní oběh na peněžním a kreditním trhu, který probíhá tak, [že se odpoutal od skutečných hospodářských dějů].

Z toho důvodu vzniká postupně zdání, že v našem hospodářském životě nejsou možné parciální příznivé konjunktury a parciální krize; vzniká zdání, jako by mohly nastávat jen obecné konjunktury a obecné krize. Předpokladem toho totiž je, aby tu bylo obecné médium, které se nestará o krize v [reálném] hospodářském životě. V [reálném] hospodářském životě je krize regulovaná. Je rozdíl, jestli na trh dodávám holínky nebo hodiny nebo vyrábím olej; je to rozdíl. Máme-li co dělat se zbožím, máme co dělat s něčím konkrétním; konjunktury pak vyplývají z výroby. Máme-li však co dělat jen s penězi a kredity, nepřipadá to v úvahu - v penězích a kreditech se jen spekuluje. Aby bylo možné vyvolávat všelijaké umělé konjunktury, k tomu je nutné, aby byl peněžní trh emancipovaný vůči ostatnímu hospodářskému trhu.

To jsou samozřejmě jen jednotlivé věci. Tímto stylem bych mohl pokračovat celou noc. Nicméně vždy, když se jedná o krizové roky, si můžete klást otázku: Kde musím hledat bezprostřední hospodářskou vůli, která se takto uplatňuje na kapitálovém trhu? V jistém ohledu je pravdou, že celá tato záležitost souvisí s kapitalismem, protože tento průběh krize je možný jen tehdy, je-li možné spekulovat v penězích a kreditech, respektive je-li možné vrhat peníze a kredity na trh. Stejně tak dobře můžete studovat rok 1912 atd., i tam byste všude našli zcela určité skutečnosti - skutečnosti, které vycházejí z vůle těch, kdo mají rozhodující slovo v hospodářském životě. Avšak takovéto obecné krize nebo jen krize velmi rozměrné ani nemohou být vyvolány jinak než emancipací peněžního trhu.

* Diskontní sazba = úroková míra, za kterou mohou komerční banky získat úvěr od centrální banky. (Pozn. edit.)

** Míněno je finanční impérium amerického bankéře a finančního spekulanta Johna P. Morgana (1837-1913) (Pozn. edit.)

To jsou hlediska, která zdůrazňují zejména proto, že je dnes opravdu načase, abychom si jasně uvědomili jednu věc: Nejde o to, abychom teoretizovali; nejde o to, abychom si vytvářeli podle statistiky obecné představy o tom, jak to jedno vyplývá z druhého. Plodné je v podstatě opravdu jen všimnout si skutečností. A pro porozumění krizi, která se ukázala kolem roku 1907, je mnohem důležitější studovat machinace jistých kapitálových magnátů, než setrvávat v obecných hospodářských kategoriích.

Pak bych chtěl ještě poznamenat, že není zcela správné domnívat se, že parciální konjunktury by v novější době nehrály žádnou roli; ve vlastním hospodářském životě roli hrají, avšak role, kterou hrají, je zakrývána kapitálovým hospodářstvím, respektive hospo dářstvím peněžním a kreditovým. Všechny tyto otázky jsou (samozřejmě z obecného hlediska, protože ne vždy je možné zacházet hned do podrobností) obsahově pojednány v mé stati o kreditech ve čtvrtém sešitě „Sociální budoucnosti“.*

* Soziale Zukunft (vyd. švýcarský Svaz pro sociální trojčlennost), únor 1920, stať „Dreigliederung und soziales Vertrauen (Kapital und Kredit)“, in GA 24 (v českém vydání *Idea sociální trojčlennosti*, Michael 2000, nezařazeno). (Pozn. edit.)

R. Steiner: Soziale Ideen, soziale Wirklichkeit, soziale Praxis II. GA 337b. Diskusní večer, Dornach, 13. září 1920, str. 127nn.
n. edit.)